

Elevenszülő gyík

MAGYAR NÉV

Elevenszülő gyík

TUDOMÁNYOS NÉV

Zootoca vivipara

ANGOL NÉV

Viviparous lizard

Rendszertan

REND

Pikkelyes hüllők rendje (Squamata) - Gyíkok alrendje (Sauria)

CSALÁD

Nyakörvösgyíkfélék családja (Lacertidae)

Védelmi státusz

TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉK (FT)

100 000 Ft

Általános leírás

Kistermetű, zömök, 12-18 cm (farokkal együtt) hosszú gyík. Farka általában vaskos, főleg a hímeké a közepéig alig vékonyodik. A farokpikkelyek erősen megtörtek, ettől ormósnak, durvának látszik a farok. A hát lapszíne rendszerint barna, ami lehet sárgás, szürkés, vöröses, néha zöldes árnyalatú. A gerincen sötét, fekete vagy barna, folyamatos vagy szakadozott csík húzódik. A hát két oldalán sötét szegéssel egy-egy sárgás, esetleg szürkés sáv látható. A testen apró foltok és pettyek sorakoznak, de hiányuk sem ritka. Akadnak világos példányok, melyek hátán és oldalán alig látható minta. Hasa rendszerint sárgás, de lehet piszkosfehér, vöröses, néha szürke, legtöbbször sötét pontokkal vagy foltokkal. Olykor egyszínű. A farkon sokszor

világossárga vagy fehér pontokból álló sávok látszanak. A hímek színe általában élénkebb, jellemző a vörös vagy narancssárga has, fejük – mint minden hazai gyíkfajnál – vastagabb, mint nőstényeké. Egyes példányok teljesen feketék is lehetnek, de vannak olyanok, amelyek hasának oldalán és az ajkak körül világos foltok vagy pettyek látszanak. Ránézésre az ilyen állatok olyan benyomást keltenek, mintha kormosak lennének. A fiatalok feketén jönnek világra, és hosszabb-rövidebb ideig feketék vagy sötétbarnák maradnak, mintázatuk a növekedésük során fokozatosan jelenik meg.

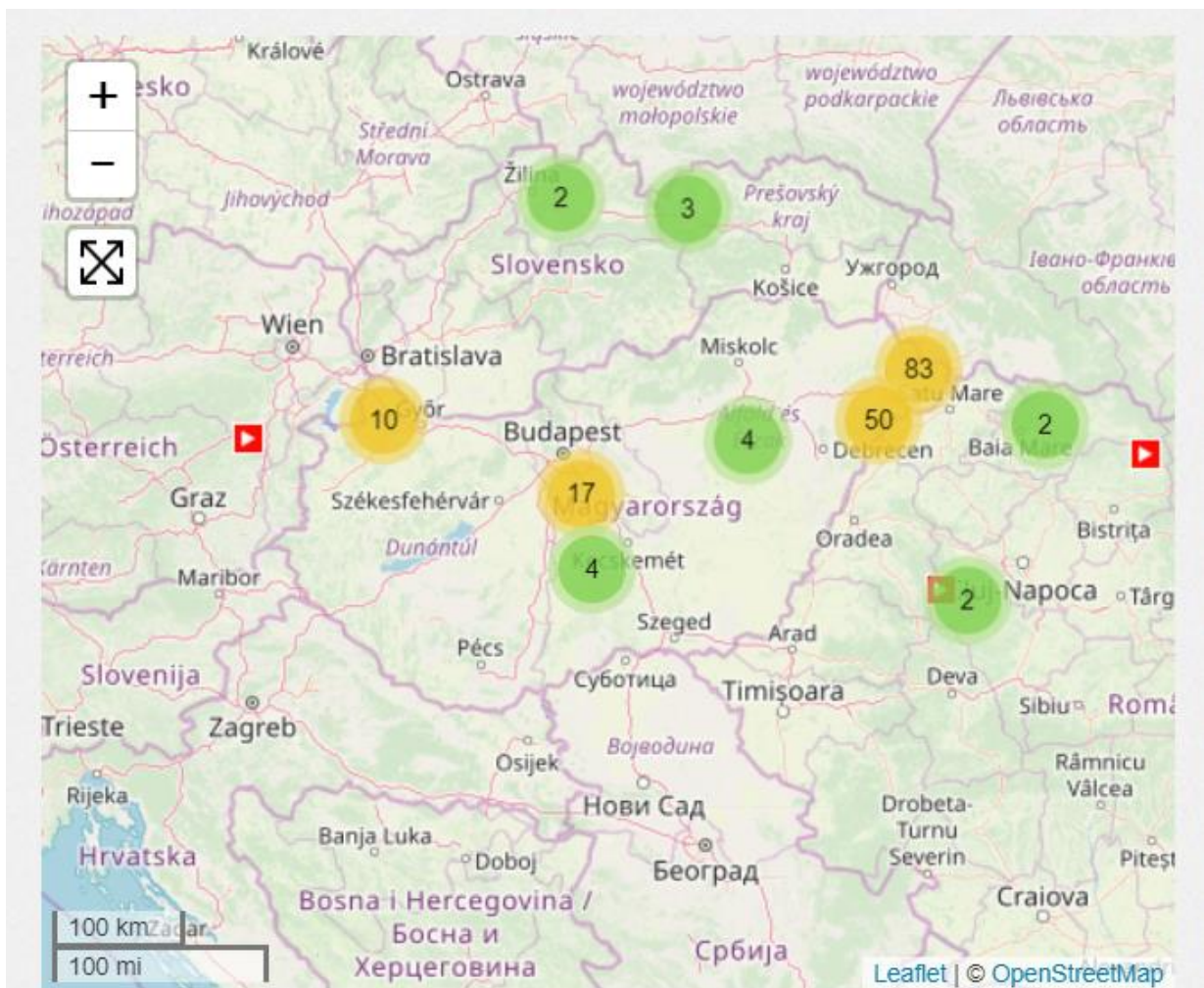
© Zsoldos Márton - MME - www.mme.hu

Hasonló fajok

Méretben, formában és színezetben valamelyest hasonlít az elevenszülő gyíkhöz a fali gyíkhöz (*Podarcis muralis*), de az elevenszülő gyík többnyire sötétebb barna, míg a fali gyík világosabb, szürkés drapp vagy bézsszínű. Az elevenszülő gyík hátszegélyein gyakran fut egy-egy sárgás csík, a fali gyíkon nem. Az elevenszülő gyík hasa gyakran sárgás, okker vagy narancssárga, feketén pettyezett, a fali gyík hasa ezzel szemben piszkosfehér, vagy a hímek esetén narancssárgás, de ritkán visel fekete pettyeket. A fali gyík hímek hasának és oldalának határán, különösen nászidőszakban, égszínkék pettyek látszanak, az elevenszülő gyíkon kék pettyek soha nem figyelhetők meg. Az elevenszülő gyík zömökebb, robosztusabb testalkatú. Az élőhelyük Magyarországon teljesen eltér. A fali gyík a száraz, napos sziklás vagy száraz erdei élőhelyeket kedveli, ezzel szemben az elevenszülő gyík a nedves, síkvidéki lápos helyeken fordul elő. Lelőhelyük földrajzi elhelyezkedése nagy segítséget nyújt az azonosításukban (ld. Hazai elterjedés). Az elevenszülő gyík élőhelyén előforduló fürge gyík (*Lacerta agilis*) fiataljai néha ugyancsak sötét színűek, de oldalukon szemfoltok figyelhetők meg, ami az elevenszülő gyíkokon nem. A hasuk sárgás, zöldes vagy kékeszöld, szemben az elevenszülő gyíkok általában okker vagy narancssárga hasával.

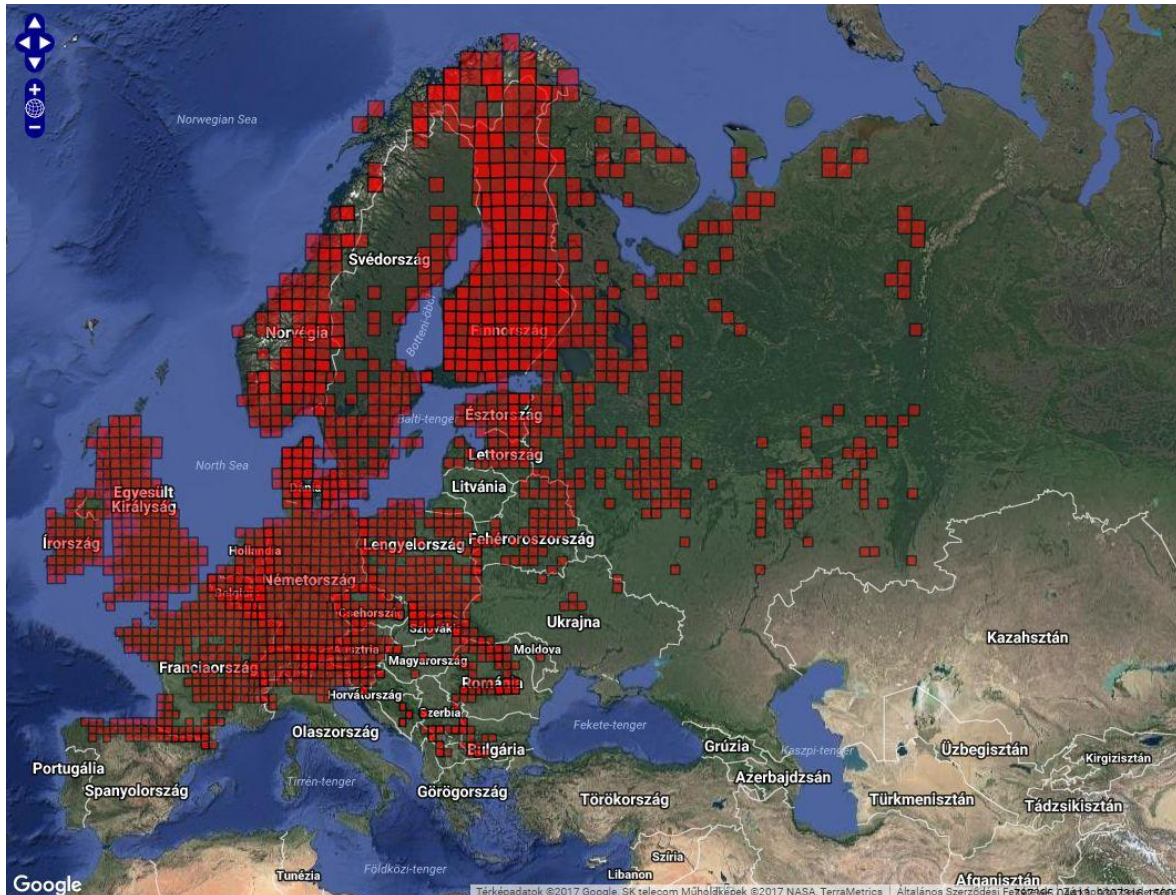
Elterjedés, hazai előfordulás

Hazai elterjedés: Az elevenszülő gyíknak Magyarországon három elkülöníthető állománya él: 1. A Szatmári- és Beregi-síkságon, a Nyírség déli és keleti részén, illetve a Bihari-síkságon jelentősebb, egybefüggő állománya található. A Nyírségben és a Bihari-síkon főleg a vizes élőhelyek és nedves erdők környékén él, a Szatmári és Beregi területeket gyakorlatilag teljesen benépesíti. Itt még az olyan nagyobb városok parkjaiból is előkerült már, mint Vásárosnamény, Fehérgyarmat vagy Mátészalka. 2. A Duna-Tisza közén, főleg a Kiskunság északi felében szórványállományai fordulnak elő. Ezek is a jelentősebb vizes élőhelyek környékén jellemzőek. 3. Kisebb állománya él még a Hanságban is. A fenti területeken kívül néhány adata ismert a Tisza mentéről, és a Bodrogtöbzből. Ezek a példányok valószínűleg a Felső-Tisza árterén élő állományok árvizek által lesodort egykori tagjai lehettek.

Készült az Országos Kételtű- és Hüllőtérképezés Program honlapjára beérkezett adatok felhasználásával.

Világelterjedés: Európa és Ázsia északi részeinek jelentős részén elterjedt, hozzávetőleg az 50. és a 60. szélességi fokok között; a legnagyobb elterjedésű gyíkfaj. Csak az Ibériai-félsziget déli részéről, az Appennini-félszigetről és a Balkán-félsziget déli részéről hiányzik. A sarkkörön túli területeken is megtalálható. Az alacsonyabb szélességi körökön jellemzően hegyvidéki, de észak felé egyre gyakrabban fordul elő az alacsonyabb tájakon is. Ott, ahol települések találkoznak az élőhelyével, bizonyos mértékig képes urbanizálódni is.

Elvenszülő gyík európai elterjedése. Készült az [Európai Herpetológiai Atlasz honlapja](#) alapján.

Élőhely

Bár az elvenszülő gyík Közép- és Dél-Európa nagy részén leginkább hegyvidéki (korábban neveztek hegyi gyíknak is), hazánkban szinte kizárólag síkvidéken fordul elő, jellemzően alacsony fekvésű, nedves, vizenyős élőhelyeken. Ezek egykori hideg, mélyen fekvő területek, amelyek mai elhelyezkedésük révén megtartottak jégkorszaki reliktumokat, köztük az elvenszülő gyíkot is. Európa északi tájain azonban egyre gyakrabban fordul elő síkvidéken is. A hazai élőhelyei többnyire hűvös mikroklímájú lápokban vagy mocsaras területeken található meg. Kedveli a vízszegélyeket, nádasok peremét, de olykor az öreg nádasokba is behatol, ha alacsony a vízszint. Gyakran napozik vízbe dőlt fatörzseken, fű- és sásfélék alkotta zombékokon. Közép-Európa északi részén (pl. Lengyelországban) megtalálható a középhegységek üde erdőszegélyein is. Skandináviában és Nagy-Britanniában gyakori a síkvidéki lárpréteken, erdőszegélyeken és csarabosokban.

Életmód

Az elevenszülő gyík a Kárpát-medencében jégkorszaki maradvány. Ezt mutatják élőhelyeinek jellegzetességei, és az hogy a leginkább hidegtűrő és nedvességkedvelő gyíkfajunk. Telelésből az aktuális időjárásnak megfelelően márciusban vagy áprilisban jön elő. Aszályos időszakokban az ébredésük későbbre tolódhat. Enyhe téli időszakokban, napsütéses időben egyes egyedek, főleg fiatalok, előjönnek napozni. Áprilisban, májusban párzik. A párzás kifejezetten vehemens, a hímek határozottan durvák, ezt a sok letört farkú nőstény is tanúsítja. A nőstény, mint ahogy azt a faj neve is mutatja, testében hordja ki vékony, burokszerű tojáshéjban kifejlődő utódait. Élőhelytől és időjárástól függően június végétől szeptember közepéig rakja le a tojásokat, amelyekből a kicsik azonnal kibújnak. Néha már az anya testében felszakítják a tojáshéjat, de a tojásrakás után akár tíz perc is eltelhet, amire ez megtörténik. Az 5-15 fekete színű fióka 4-5,5 cm hosszú, és azonnal önálló életet kezd. Mivel sötét színük és apró méretük miatt hamar fel tudnak melegedni, napos időszakokkal tarkított igen hűvös időben is aktívak. Az elevenszülő gyík száraz, forró időszakokban többnyire vizenyős helyeken tartózkodik. Kedveli a csapadékos időjárást, ha az nem túl hideg számára. Hüllő mivolta ellenére érzékeny a szárazságra, kiszáradt élőhelyen élők testén hamar jelentkeznek a kiszáradás jelei, ilyenkor inkább a még nedves földalatti üregekben pihen. Ha megriasztják, sokszor menekül a víz alá, vagy a vízre hajló, vízben úszó növényzet közé. Éjszakázó helyeket földalatti üregekben, korhadt fákban, kövek alatt keres, ezeket rendszeresen használja, gyakran más egyedekkel közösen. A felnőtt egyedek legtöbbször nagy egyedsűrűséget mutatnak, nem kifejezetten territoriálisak. Nászidőszakban viszont a hímek heves harcot folytatnak egymással. Tápláléka változatos, de előnyben részesíti a kisebb, puhább zsákmányállatokat. Élőhelyén sok férget, csigát talál, de megeszi a kisebb rovarokat is. Kifejezetten sok pókot fogyaszt. Mivel sokat tartózkodik a vízben, nem kizárható hogy esetenként a víz alatt is ejt zsákmányt, de erre vonatkozó hiteles megfigyelésről nem tudunk. Telelni október-november tájékán vonul.

Státusz, védelem

Leginkább a természetes élőhelyek kiszáradása veszélyezteti, valamint azok méretének csökkenése, beszántás, erdősödés következtében. Mivel igényli a páras, nedves közeget, a kiszáradások miatt hamar eltűnik egy élőhelyről. A sűrű növényzetű sásos, kákás területeken sokáig át tudja vészelné a víz hiányát, de ilyenkor megjelennek olyan ragadozói, melyek egyébként nem jellemzőek élőhelyén, például a sün, a rézsikló vagy kisragadozók. Főleg a fiatal egyedek vannak veszélynek kitéve, hiszen a kis méret miatt szinte minden fogyasztja őket, még rágcsálók és ragadozó rovarok is. Mivel élőhelyeinek egy része nádasok, gyékényesek mellett fekszik, a nádégetés is érzékenyen érinti. Ilyenkor nem csak a tűz közvetlen pusztításának vannak az egyedek kitéve, hanem a növényzet eltűnése után megjelenő ragadozók (főleg madarak) is sok példányt összeszednek. Az élőhelyek kiszáradása mellett azok cserjésedése, erdősödése is kiszoríthatja a fajt, ugyanis mint a legtöbb hüllő, az elevenszülő gyík sem szereti a zárt fásszárú vegetációt. A Berni Egyezmény II. függelékébe tartozik. Magyarországon fokozottan védett. Természetvédelmi értéke: 100 000 Ft.

Forrás: <http://www.mme.hu/keteltuek-es-hullok/elevenszulo-gyik>